

STIFF UPPER LIPS

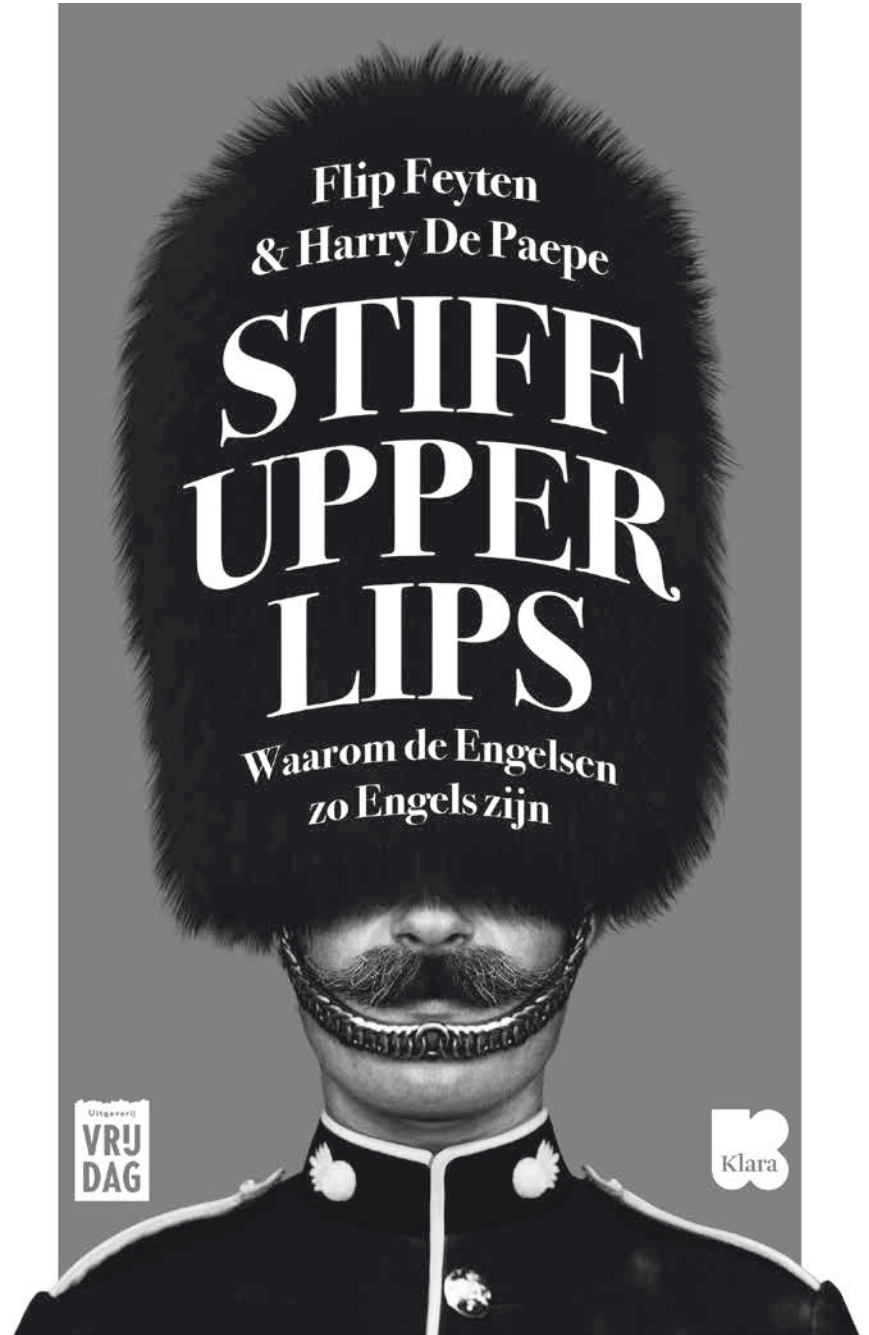
Flip Feyten
& Harry De Paepe

STIEFF UPPER LIPS

Waarom de Engelsen
zo Engels zijn

Uitgeverij
**VRJ
DAG**

Klara

© 2017 – Flip Feyten, Harry De Paepe & Uitgeverij Vrijdag
Jodenstraat 16, 2000 Antwerpen
www.uitgeverijvrijdag.be

Omslagontwerp: Loudmouth
Vormgeving binnenwerk: theSWitch, Antwerpen
Auteursfoto: Karl Drabbe

NUR 694
ISBN 978 94 6001 592 2
D/2017/11.676/366
e-boek
ISBN 978 94 6001 605 9

Niets van deze uitgave mag door middel van elektronische of andere middelen,
met inbegrip van automatische informatiesystemen, worden
gereproduceerd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding	7
1 Tradities	11
2 Stiff Upper Lip	57
3 Politiek	101
4 Monarchie	145
5 Splendid Isolation	195
Slot: Anglofilie	247
Bibliografie	253

Inleiding

Op 24 juni 2016 om halfvijf 's ochtends keek BBC-presentator David Dimbleby recht in de camera en zei: 'The British people have spoken, and the answer is: we're out'. De wereld staarde verbijsterd naar de uitslag van het referendum over het Britse lidmaatschap van de EU. Het onvoorstelbare was gebeurd. De wereldwijde reacties kon je ongeveer samenvatten als: 'Wat doen die Engelsen toch altijd moeilijk!' Want het waren vooral de Engelsen in het Verenigd Koninkrijk die genoeg hadden van de Europese Unie (de Welsh ook, zij het in mindere mate, maar de Noord-Ieren en de Schotten kozen overwegend voor *Remain*.)

Als de Engelsen voor de brexit gekozen hebben, zo luidde de analyse, dan heeft dat met economie en migratie en soevereiniteit te maken. Dat is ongetwijfeld waar. Maar er is nog een andere reden: het zijn de Engelsen zelf. Ze voelen zich anders dan de anderen, en ze zijn het ook. In 1951 vond in Londen het indrukwekkende *Festival of Britain* plaats, waarbij de tanende grootmacht zich nog een keer wilde tonen aan de wereld. Op dat festival kon de bezoeker de zeer treffende woorden lezen: 'Engels wordt bijna over de hele wereld begrepen. De Engelsen bijna nergens.' Dat was toen zo, en dat is vandaag nog altijd zo.

Is het omdat het eilandbewoners zijn? Heeft het met hun geschiedenis te maken? Of zit er daar iets in het water dat op het vasteland niet voorkomt? Wat maakt de Engelsen zo ... Engels? Het is lastig om daar de vinger op te leggen, ook voor henzelf. Maar we kunnen alvast wel vertellen hóe de Engelsen verschillen van hun continentale medemensen. En dat levert wonderlijke verhalen op.

Ze schrijven hun wetten nog altijd op perkament. Ze houden kampioenschappen schenen schoppen en netels eten. Een aangespoelde walvis is tot op de dag van vandaag koninklijk bezit, en er is een ambtenaar belast met de ontvangst van het kadaver. Als het om tradities gaat, zijn ze onovertroffen. Van koninklijke *pomp and circumstance*, over bizarre parlementaire procedures, tot de meest nonsensicale rituelen en gedragscodes: ze worden nauwgezet in stand gehouden en met overgave telkens opnieuw uitgevoerd.

Maar *Englishness* is meer dan dat. George Orwell, de schrijver van *1984* en *Animal Farm*, deed in 1941 een poging in zijn pamflet *England your England*. ‘As I write, highly civilized human beings are flying overhead, trying to kill me’. Zijn openingszin kan haast niet Engelser zijn. Het was de tijd van de ‘Blitz’, de nazibombardementen op Engeland. De schrijver vreesde dat het einde van zijn geboorteland nabij was. Zijn beschrijving van toen is gek genoeg nog heel actueel.

De Engelsen eerden en eren bovenal het individu. Dat leidt tot een politieke mentaliteit die op het Europese continent nooit helemaal is aangeslagen. De Engelsen hebben ook een diepe afkeer van alles wat naar totalitarisme ruikt. Het nazisme werd nooit echt populair in het vooroorlogse Engeland. ‘Why is the goose-step not used in England? (...) It is not used because the people in the street would laugh’. Daarmee brengt Orwell ons naar de kern van de Engelse samenleving: humor. Een strenge Engelse rechter met een wollen pruik dwingt misschien ontzag af, je mag hem ten minste uitlachen. In totalitaire ganzenpasstaten moet je daar niet eens aan denken. Humor hoort bij de Engelse hang naar vrijheid. Engelsen kennen een diep respect voor de wet, omdat die wet hun die vrijheid garandeert. ‘They can’t do that; it’s against the law’ is een uitspraak die voor George Orwell de Engelsen typeert.

En dat geldt nu nog: het idee dat wetten uit het Europees Parlement zwaarder wegen dan de eigen ‘common law’ is voor de eurosceptici onverteerbaar. Dat een rechter uit Luxemburg hun eigen rechters kan overrulen tast hun diepe geloof in rechtvaardigheid

aan. Die liefde voor ‘the common law’ is onlosmakelijk verbonden met hun patriottisme. Dat patriottisme, nam ook Orwell waar, is vooral sterk bij de lagere klassen en de middenklasse. ‘In all countries the poor are more national than the rich, but the English working class are outstanding in their abhorrence of foreign habits’ (‘In alle landen zijn de armen meer nationalistisch dan de rijken, maar de Engelse arbeidersklasse blinkt uit in haar afschuw voor buitenlandse gewoontes’). En ook dat speelde mee in de brexit-stem. Dat de keuze voor een brexit vooral door de ouderen werd gemaakt, zou Orwell niet hebben verrast: ‘England is a family in which the young are generally thwarted and most of the power is in the hands of irresponsible uncles and bedridden aunts’ (‘Engeland is een familie waarbij de jongeren meestal gedwarsboemd worden en de meeste macht is in handen van onverantwoordelijke ooms en bedlegerige tantes’).

Maar Orwell beschrijft ook de bizarre onhebbelijkheden van het volk. De voorliefde van de Engelsen voor bloemen bijvoorbeeld, of hoe drank hen omtovert tot baldadige lieden. En toen zoals nu zijn vele Engelsen gesteld op hun *privateness*, hun *nice cup of tea* en het heilige voetbal.

Hoe meer je je gaat verdiepen in *all things English*, hoe groter de kans dat je er een grote voorliefde voor de Engelsen aan overhoudt. Deze ongeneeslijke aandoening heeft een naam: anglofilie. We liepen het allebei op jonge leeftijd op.

Al bij onze eerste ontmoeting merkten we dat we lotgenoten waren in deze besmetting. We gniffelden en gierden over dezelfde Engelse dingen, kenden dezelfde verhalen en vulden die voor elkaar moeiteloos aan. We vroegen ons af waar die fascinatie vandaan komt. Het is toch iets heel eigenaardigs?

Harry herinnerde zich de allereerste videoband die ze bij hem thuis opnamen. Het was in 1984. Zijn moeder stelde de programmering voor alle zekerheid een halfuurtje voor en een halfuurtje na de prent in. Dat eerste halfuurtje bekeek hij samen met de film ontelbare keren. Hij zag het doopsel van een prinsje in een

lange witte doopjurk. Een oude oma met een grote hoed was een koningin. Ze hield zittend de baby in haar armen. Nog een andere, jongere, oma was er ook. Die was ook koningin. Van haar leerde Harry zijn eerste Engels: 'It's called Dash'. Dat ging blijkbaar over haar hond. Die jongere oma heette Elizabeth en ze sprak Harry ten slotte toe vanuit een kasteelkamer waar je door het raam een vlag zag wapperen.

En dan begon de film: een dame met een paraplu vloog vrolijk door de lucht. Een meneer met een bolhoed, een snor en een rode anjer in zijn jas stapte door de straten van een stad die Londen heette. De vrouw met de paraplu en de meneer met de bolhoed spraken net zo mooi als die oma met haar hond Dash. 1984 was volgens Orwells boek een triestig jaar, maar voor de kleine Harry was dit het jaar waarin hij Englishness leerde kennen. Hij werd voorgoed besmet.

Bij Flip zit de besmetting even diep. Wanneer hij de infectie opliep, is niet meteen terug te halen. Hij vermoedt dat hij op zijn minst in een vorig leven in het Londen van de jaren 1600 rondliep. Er is geen andere verklaring voor de rust die hem overvalt wanneer hij het Kanaal, die grote slotgracht, oversteekt. Het voelt als thuiskomen voor Flip. Hij schakelt ook probleemloos over op links rijden, en raakt pas helemaal in de knoop als hij daarna op Europese wegen weer rechts moet rijden. Met zijn grote zwak voor rare volksgebruiken en gekke tradities kwam hij automatisch bij de Engelsen en hun koningshuis uit. Hoe kan dat ook anders?

We doen met dit boek een poging om het mysterie van de Engelsen te ontrafelen. Het is niet zozeer een zoektocht, maar eerder een rondleiding door verschillende aspecten van het 'Engels-zijn': Traditie, Stiff Upper Lip, Politiek, Monarchie en Splendid Isolation. Dat zijn meteen ook de vijf hoofdstukken van dit boek.

Met liefde voor Engeland – en enig gevoel voor humor – leggen we de ziel van Engeland voor u bloot. Of u na het lezen de Engelsen beter zult begrijpen is niet zeker, maar u zult meer van ze houden.

Flip Feyten en Harry De Paepe

1 Tradities

'Daft'. Het is geen wasproduct, maar het is het Engelse woord voor 'gek'. De Engelsen houden wel van dingen die een beetje 'daft' zijn. Zoals het feit dat de Lord Chancellor bij de jaarlijkse officiële opening van het parlement zijden kousen draagt en een goud geborduurd 'robe'. Vaak zie je op zijn of haar hoofd nog een lange grijze pruik. De minister biedt al knielend een stoffen handtas aan de koningin aan, die op een gouden troon zit en een blinkende kroon draagt. Zij haalt daaruit de toespraak van haar premier. Die levert deze op een geitenvel. In juni 2017 werd dat moment verschillende dagen uitgesteld, omdat de inkt immers enkele dagen de tijd nodig heeft om te drogen. Een deel van de pers vond dat het land zich belachelijk maakte. 'Daft'. Maar de perkamentenmaker – ja, dat is een officiële functie – verweerde zich. 'Het ligt niet aan het geitenvel. De regering gebruikte de foute inkt!' Met andere woorden, de traditie maakt zich niet belachelijk, het is de regering die er geen verstand van heeft.

Zo zie je velen reageren op de discussies die verschillende rare gewoontes losweken. Er gaan nu eenmaal meer en meer stemmen op om al die tradities liever in de vuilnisbak kieperen. 'Ons land moet de 21ste eeuw binnenwandelen', hoor je argumenteren. 'Het is gewoon *daft!*'. John Bercow, sinds 2009 de parlamentsvoorzitter in het Lagerhuis, wil zijn 'House' bij de tijd brengen. Zo zijn de parlamentsleden sinds juli 2017 niet langer verplicht een das te dragen. Althans, het blijft in het reglement staan, maar hij gaat ze er niet

meer voor straffen. Enkelen reageerden door meteen de stropdas af te doen. Maar één minister was het er niet mee eens en weigerde vragen te beantwoorden van dasloze (mannelijke) parlementsleden.

Denk nu niet dat tradities alleen gelinkt zijn aan kroon en parlement. Aan de universiteit van Oxford is het de gewoonte om vijf minuten over het uur met de lessen te starten. Niet als academisch kwartiertje, zoals wij het kennen, maar omdat voor de invoering van de Greenwich Mean Time het land verschillende tijdszones kende. De Oxford Time liep vijf minuten achter op de Greenwich Time. Die wordt vandaag nog gehanteerd. In Cambridge kent de universiteit van oudsher een handboogvereniging en een eigen politiedienst. Deze agenten dragen een distinctieve bolhoed en moeten erop toezien dat de rust bewaard wordt. Oxford schafte zijn ‘constabulary’ af in 2003. Een deel van de afstudeerceremonies verloopt in het Latijn, ook al begrijpt een groot deel van de studenten de taal niet. Tijdens de ‘formal hall’, dat zijn de wekelijkse ceremoniële en relatief goedkope avondmaaltijden die je als student kan genieten, verlaat je de tafel niet tussen het openings- en slotgebed in het Latijn. Moet je hoogdringend plassen, dan moet je een schriftelijk verzoek indienen via de zaalverantwoordelijke bij de hoofdtafel. Daar nuttigen de professoren hun maaltijd. Zij beraden zich over het toiletverzoek.

Daft? Het kan nog erger.

‘3...2...1... Drop that weasle!’

Onder luid gejuich van de omstanders kondigt de omroeper het begin van de *Ferret Legging* wedstrijd aan. De zaak is heel eenvoudig. De beoefenaars van deze sport binden hun broekspijpen aan beide enkels af. Vervolgens gaan er bovenaan twee levende fretten in die broek, en wordt die ook bovenaan zorgvuldig afgebonden, waarna de fretten beginnen aan hun zoektocht in de warme duisternis. Het komt er simpelweg op aan dit zo lang mogelijk vol te houden. Wie als laatste opgeeft en de fretten uit zijn broek haalt, is de winnaar.

Er zijn een paar regels. De deelnemers mogen geen ondergoed dragen, zodat de fretten zich vrijelijk kunnen bewegen en overall goed bij kunnen. En het moet gaan om fretten met een volledig gebit, waarvan de tanden niet zijn afgevijld. Nu staan fretten erom bekend dat ze *bijzonder* scherpe klauwen hebben, en *bijzonder* scherpe tanden. En dat ze niet snel loslaten eenmaal ze die ergens in vastgezet hebben.

Voor deze sport zijn niet zozeer aangeboren vaardigheden vereist, zo heet het, als wel het vermogen ‘to have your tool bitten and not care’. Onverschrokken deelnemers dragen dan ook een witte broek, omdat bloedsporen daar beter op uitkomen.

Geen sport voor doetjes dus – het is dan ook geen toeval dat ze vooral populair was onder de mijnwerkers van Yorkshire. De praktijk is vermoedelijk ontstaan in de tijd toen enkel de rijken het recht hadden om jachtdieren te bezitten, waardoor stropers hun illegale fretten wel in hun broek moesten verstoppert.

Het huidige Ferret Legging-record staat voor zover bekend op vijf uur en dertig minuten. Ervoor zorgen dat de fretten flink gegeten hebben voor ze de broek in gaan schijnt te helpen.

Zachtaardiger gaat het eraan toe bij Worm Charming. Bij deze competitiesport gaat het erom zoveel mogelijk wormen te verleiden om aan de oppervlakte te komen binnen een half uur.

De meest beproefde methode bestaat erin een stok of een riek in de grond te steken en daar vervolgens over te wrijven met een ruwe steen, een stuk hout of een afgestompt zaagblad. Daardoor ontstaan er vibraties in de grond. Voor wormen lijkt die sensatie verdacht veel op een naderende mol, en dan is het zaak zo snel mogelijk naar de oppervlakte te spurten, waar een mol je niet meer kan pakken. Vogels gebruiken trouwens dezelfde techniek: ze stampvoeten op de grond of ze wroeten met hun bek in de aarde, wat gelijkaardige vibraties veroorzaakt, waarna de wormen voor het oppikken zijn.

In 1980 heeft John Bailey – destijds de onderdirecteur van de lagere school in Willaston, Cheshire – de World Worm Charming Championships in het leven geroepen. Hij schreef meteen ook het reglement, dat achttien spelregels omvat en beschikbaar is in dertig talen, waaronder het Tibetaans. Iedereen krijgt een stukje grond toegewezen van drie bij drie meter. Je mag geen wormen vangen op het stukje van je buurman, je mag ze onder geen beding opgraven, en je mag geen bedwelmende middelen gebruiken, maar muziek is wel toegestaan.

Het wereldrecord werd gevestigd in 2009 door de tienjarige Sophie Smith, die maar liefst 567 wormen in een halfuur wist te overtuigen.

De wormen moeten dezelfde dag nog vrijgelaten worden, maar wel na zonsondergang, als de vogels slapen. ‘No animals can be harmed during this competition’ – dit is wel Engeland.

Natuurlijk is het zo dat je overal ter wereld bizarre volkssporten aantreft. Maar wat de Engelsen onderscheidt van alle anderen is hun zin voor traditie. Neem nu Shin Kicking, het kampioenschap schenen schoppen. Dat maakt deel uit van de *Olympick Games*, die elk jaar vlak bij Chipping Campden in de Cotswolds worden gehouden. Ze bestaan al sinds 1612, toen advocaat Robert Dover ze bedacht (naar de nieuwerwetse Olympische Spelen van De Coubertin wordt daar dan ook een beetje meewarig gekeken, dat zijn de new kids on the block). Shin Kicking is gegroeid uit het worstelen. Het komt erop aan je tegenstander, terwijl je hem bij de

schouders vasthoudt, een flinke trap tegen zijn scheenbeen te geven, zodat hij onderuit gaat. Spelers mogen hun broekspijpen vol stro stoppen, en schoenen met ijzeren punten zijn ondertussen verboden, maar goed, de traditie houdt al zo’n 400 jaar stand.

Nog ouder is de Pancake Race op Vastenavond. Die wordt in het stadje Olney in Buckinghamshire gelopen sinds 1445. De deelnemers, vooral vrouwen, moeten met een koekenpan om het snelst een afstand van 415 yard (380 meter) afleggen. Bij de start en de finish moeten ze hun pannenkoek omflappen. Het reglement voorziet ook dat je gekleed moet gaan als een huismeid, dus met een voorschoot en een sjaltje om – ook de mannen.

Black Pudding Throwing (zwarte pensen werpen) dateert al van 1455, toen de War of the Roses nog volop woedde – de bloedige strijd om de troonopvolging tussen het huis van Lancaster en het huis van York. De strijders waren door hun munitie heen en begonnen elkaar toen maar met etenswaren te bekogelen. In Ramsbottom, een marktstadje bij Manchester, worden nu de jaarlijkse World Black Pudding Throwing Championships gehouden. De deelnemers mogen drie keer met pensen gooien naar een stapeltje Yorkshire Puddings (de klassieke gebakjes die lijken op onze koninginnehapjes). Er is een stapeltje voor volwassenen en een kleiner stapeltje voor kinderen. Wie het grootste aantal Yorkshire Puddings omver kegelt, is de winnaar. En ook dit is typisch Engels: tijdens de Tweede Wereldoorlog gold de Blackout – de verplichte verduistering tegen Duitse luchtaanvallen – en dus werden de Black Puddings toen vervangen door White Puddings (witte pensen).

Bij de meeste van deze volkssporten speelt de typisch Engelse pub een centrale, onvervangbare rol. Daar ontstaan ze, en daar worden ze ook hardnekkig in stand gehouden – en ook daarmee onderscheiden de Engelsen zich van de rest van de wereld. Een mooi voorbeeld zijn de World Nettle Eating Championships. In het dorpje Marshwood in Dorset raakten twee landbouwers in de pub *The Bottle Inn* verwickeld in een discussie over de netels op hun velden. ‘Mijn netels zijn langer dan de jouwe’, zei de ene. ‘Niet

waar', zei de andere. 'Als dat niet waar is, eet ik ze op', zei de eerste. Zo was een nieuwe sport geboren. De organisatoren regelen grote stapels brandnetels, de deelnemers moeten in een uur tijd zoveel mogelijk blaadjes van de brandnetels opeten. De winnaar is degene die aan het eind het grootste aantal kaalgevreten stengels kan voorleggen. Het reglement verbiedt dat je je eigen netels meebrengt, je mag je mond op geen enkele manier verdoven (tenzij met een slok bier), en je moet de naar binnen gewerkte netelblaadjes ook binnen houden. Het smaakt naar het schijnt naar een mengsel van spinazie en koeienmest, en je tong kleurt er een beetje zwart van. De kampioenschappen trekken deelnemers aan uit Noord-Ierland, Australië, de VS én België. Het huidige record staat op 86 feet (26 strekkende meter) stengels.

Tot slot: bij al deze bizarre sporten valt op hoe verzot de Engelsen zijn op het bedenken van buitenissige regeltjes en reglementen. Neem nu de Wife Carrying Races. Loopwedstrijden met een vrouw op je rug heb je werkelijk in heel de wereld, met name in Finland, de VS, Canada en Australië. Maar alleen in Engeland gelden de volgende bepalingen. De UK Wife Carrying Race wordt gelopen over een afstand van 380 meter – met halverwege een helling van 15 meter – in het natuurgebied The Nower bij Dorking in Surrey. Je hoeft niet getrouwd te zijn, of in ieder geval niet met elkaar. En alle combinaties van geslachten zijn toegelaten. Maar de 'vrouw' moet wel tenminste 50 kilo wegen. Is dat niet zo, dan moet ze ter aanvulling een rugzak dragen, gevuld met blikjes witte bonen. De deelnemers moeten een aantal hindernissen nemen, zo liggen er stobalen op het parcours waar ze over moeten klimmen, en staan er toeschouwers met waterpistolen en emmers water klaar. Het winnende stel krijgt een vat *Pilgrim Ale* bier, en een toelage om deel te nemen aan de World Wife Carrying Championships in Finland. De lantaarndragers winnen een blik hondenvoeding en een beker instant noedels. De deelnemer die de zwaarste 'vrouw' gedragen heeft, ten slotte, wordt beloond met een pond worsten, *for strength*.

Royal Fish, Royal Swans en Lamprey Pies

Wat moet je doen met een dode walvis, die op het strand is aangespoeld? In Engeland bestaat daar niet de minste twijfel over. Walvissen, dolfijnen, bruinvissen en steuren worden vanwege hun 'superior excellence' beschouwd als Royal Fish. Ze zijn bijgevolg persoonlijk eigendom van de monarch van het Verenigd Koninkrijk, bij koninklijk voorrecht. Dat staat in een wet van 1307, ingevoerd tijdens de regering van Edward II. Die wet is nooit ingetrokken, en is derhalve nog altijd van kracht. (Hetzelfde voorrecht gold destijds overigens ook voor de koning van Denemarken, en voor de hertog van Normandië.)

In Schotland komt de walvis de koning alleen toe als hij wordt vervoerd door een boerenkar getrokken door zes ossen. Dat wordt nu gezien als: hij moet langer dan 25 voet zijn, of dus 7,62 m.

De Royal Fish moeten gevonden worden in de kustwateren en aan land gebracht worden of spontaan aanspoelen – waar ter wereld ze vandaan komen maakt daarbij niet uit. Een speciale ambtenaar, the Receiver of the Wreck, is belast met het in ontvangst nemen van het kreng en de verdere opruiming en afhandeling van de zaak.

De jurist Henry de Bracton beschreef al in de 13de eeuw wie precies welke delen van de walvis krijgt. De kop is voor de koning, de staart is voor de koningin. In zijn beroemde roman *Moby Dick* laat Herman Melville hierover een andere jurist aan het woord, ene William Prynne. Volgens hem krijgt de koningin de staart omdat daar het walvisbeen in zit, dat ze kan gebruiken in haar korsetten. Allicht worden hiermee de baleinen bedoeld, en Herman Melville merkt zelf op dat die redenering niet klopt, want baleinen zitten natuurlijk in de mond van een walvis, niet in zijn staart. En wie nu wat krijgt als er geen koning, maar een koningin op de troon zit, wordt niet gespecificeerd. Aan te nemen valt dat een regerende koningin de kop krijgt, baleinen inclusief.

Steuren zijn dan weer interessante vissen, vooral vanwege hun eitjes: dat is de enige echte kaviaar. Ze komen op Britse eilanden

nauwelijks nog in het wild voor. Maar in 2004 is er nog eens een steur gevangen in Swansea Bay in Wales. Hij is meteen verkocht op de markt, en daar was toch enige commotie over. Iemand die zo'n steur koopt, wordt geacht die eerst aan de koningin aan te bieden, om zijn trouw aan de Kroon te bewijzen.

Zwanen behoren ook toe aan de koningin: zij is officieel 'Seigneur of the Swans'. Dat wil zeggen: alle niet geringde zwanen in open water, van het type knobbelzwaan of zwarte zwaan, zijn technisch gesproken eigendom van de koningin. Tegenwoordig oefent ze dat recht enkel nog uit op een aantal stukken van de Thames en enkele bijrivieren. Al in de 12de eeuw eiste de monarchie het eigendomsrecht van de zwanen op, omdat de zwemvogels beschouwd werden als een delicatessen en dus vaak geserveerd werden op koninklijke feesten en banketten.

Sinds een Royal Charter van de 15de eeuw deelt de vorst dit voorrecht met de gilden van de Wijnmakers en de Stoffenververs, weliswaar enkel op de Thames.

Zwanen worden niet langer gegeten, maar de traditie wordt nog altijd in ere gehouden met een jaarlijkse ceremonie, elke derde week van juli: Swan Upping. Swan Uppers in rode livrei varen vijf dagen lang in houten skiffs de Thames af. Ze vangen de zwanen, controleren hun gewicht en hun gezondheid, ringen de jongen, en zetten de statige vogels weer uit. Uit de identificatienummers op de ringen is op te maken welke gilde eigenaar is van welke zwaan. De zwanen die gevangen worden door de Swan Uppers van de Koningin krijgen geen ring, ten teken dat ze eigendom zijn van de Queen. Vroeger werden de zwanen gemarkeerd op de snavel, die praktijk vinden we terug in de naam van sommige pubs: The Swan with Two Necks, een verbastering van The Swan with two Nicks (met twee krassen).

Op maandag 20 juli 2009 heeft Koningin Elizabeth een Swan Upping-ceremonie bijgewoond. Dat was nog nooit eerder in de geschiedenis gebeurd. De beelden zijn terug te vinden op het internet, onder meer op de officiële website van de monarchie. Voor de

kunstliefhebbers: Sir Stanley Spencer heeft de traditie, die hij goedkende uit zijn geboortedorp, vereeuwigd in een mooi schilderij: Swan Upping in Cookham.

Tot slot mag een andere koninklijke traditie niet onvermeld blijven, die ook met een merkwaardige delicatessen te maken heeft: de Lamprey Pie. Bij elke grote koninklijke gelegenheid, zoals een kroning of een regeringsjubileum, laten de bewoners van de stad Gloucester een lampreitaart bezorgen aan het koninklijk paleis. Dat gebeurt al sinds de middeleeuwen, toen lampreien als een grote lekkernij beschouwd werden.

Lampreien zijn vissen, maar ze zien er eerder uit als dikke palingen. De spuuglelijke beesten ontstonden miljoenen jaren voor de dinosaurus. Ze hebben een kaakloze kop, met een rij gaten aan de zijkant, waarvan er zeven voor de ademhaling dienen, het achtste een echt oog is, en het negende de neusopening. Hun ronde mond zit vol tandjes. Het zijn namelijk bloedzuigers: ze hechten zich met die zuigmond vast aan grotere vissen en voeden zich met hun bloed. Lampreien werden in de vroegste jaren van het Romeinse Rijk trouwens gebruikt om ongehoorzame slaven te straffen. Die werden in een bassin met lampreien gegooid, waar ze tergend langzaam werden leeggezogen en vervolgens opgepeuzeld.

Maar als de lampreien zelf werden opgegeten, golden ze als een delicatessen, in ieder geval voor de nobelen en de vorsten van Engeland. Die kregen met Kerstmis steevast een lampreipastei van hun dankbare onderdanen. De lampreisoorten die rondzwoomen in de rivier Severn nabij Gloucester waren de lekkerste, en toen de goede burgers van de stad in de 13de eeuw een keertje verzuimden om de toenmalige vorst Jan zonder Land zijn lampreitaart te bezorgen, legde de boze koning hen een boete op van 40 mark (vandaag ca. 250.000 pond).

Dat zal wel geholpen hebben om het gebruik in stand te houden, al kwam er een beetje de klad in van zodra koningin Victoria de troon besteeg. Maar de traditie werd nieuw leven ingeblazen bij de kroning van koningin Elizabeth in 1953. Ook bij haar zilveren

en gouden regeringsjubileum kreeg de Queen een lampreitaart aangeboden.

Maar in 2012, toen de Queen zestig jaar op de troon zat en haar diamanten jubileum vierde, was er een groot probleem. Lampreien waren zo schaars geworden in de Britse rivieren, dat ze een beschermde diersoort waren geworden. Hoe moest dat dan met die lampreitaart? Er waren nog wel lampreien in Franse rivieren – maar Franse lampreien voor de Queen? Je mag er niet aan denken.

De goede burgers van Gloucester hebben er wat op gevonden. Ze belden naar Canada – tenslotte ook een land waar Elizabeth koningin van is – en vroegen in grote wanhoop: hebben jullie misschien nog lampreien, die niet beschermd zijn? En het antwoord was: hoeveel duizenden wil je er hebben?

Waarna Dr. Mark Gaden van de Great Lake Fishery Commission vanuit Canada naar Gloucester trok met medeneming van een aantal lampreien, die hij overhandigde aan het stadsbestuur.

Ze werden verwerkt in een torenhoge taart in de vorm van de kathedraal van Gloucester. De bereiding ervan nam dertig uur in beslag. De lampreitaart is door burgemeester Sebastian Field overhandigd aan Dame Jane Trotter, de Lord-Lieutenant van Gloucestershire. En die heeft de taart vervolgens bezorgd aan Buckingham Palace.

Of de Queen ooit een stukje van deze of de twee vorige pasteien geproefd heeft, is niet bekend. Misschien heeft ze die enkel in stilte bewonderd. Vragen hierover aan Buckingham Palace zijn tot nog toe onbeantwoord gebleven.

Misschien is het maar het beste dat ze ervan afgebleven is, want er is al een koning aan gestorven. Die had er zich dan wel een indigestie aan gegeten. Dat was Henry I, zoon van Willem de Veroveraar en Mathilde van Vlaanderen, in 1135. Hij was toen 67, maar wel morsdood na het eten van zijn Lamprey Pie.

It's Christmas!

Het moet iets na 15 augustus geweest zijn. Ik liep door de gezellige straatjes van Canterbury. De kathedraal, de hoofdzetel van de Church of England, baadde in een zalige zomerzon. Ik had wat gekuierd in de Dane John Gardens, een parkje waar ooit een Normandisch kasteel stond. Het monument ter ere van de Zuid-Afrikaanse Boer Wars aan het begin van de 20ste eeuw interesseerde me. Een groepje jongeren met dreadlocks hamerden op hun djembés en maakten van het beeld een curiosum.

Ik besloot een van de vele winkeltjes van het middeleeuwse stadje in te gaan. Op één van de planken stond een prachtige aanbieding te blinken. 'Christmas crackers! 60% off!'. In het Nederlands noem je die dingen naar het schijnt 'knalbonbons', het klinkt wat lullig. Met Kerstmis trek je met z'n tweeën, elk aan een uiteinde, aan de cracker. Het lijkt op een grote snoep in een kleurige wikkel met de vorm van een keukenrol nadat het laatste velletje eraf is gegaan. Het ding knalt luid. Wie aan het langste eind heeft getrokken, krijgt de verrassing die erin zit, het mopje en het papieren hoedje. Als alles goed gaat, dan zit de hele familie met zo'n idioot kroontje aan tafel. Het helpt om de ernst van de wereld te relativeren. Met parelend zweet op het voorhoofd kocht ik twee dozen van twaalf crackers. Niemand keek ervan op. Het meisje van de kassa maakte met mij een praatje over het warme weer. Weerpraatjes. Het meest typische gebaar van Engelse vriendelijkheid. 'Aren't crackers lovely?', ze vroeg het me niet echt. Het was een statement. 'They're good fun', antwoordde ik. 'You can't have Christmas without them. They remind me of when I was a child', ze glimlachte. Daar liep ik dan. Mijn kerstaankoop in augustus. Thuis verklaarden ze me voor gek. Maar *hey*, het kan in Engeland.

'Christmas' vormt het hoogtepunt van de Engelse kalender. Weken, ja maanden bereiden ze zich erop voor. Het is het familiefeest bij uitstek. De Engelsen hebben doorgaans nogal een losse band met hun familieleden. De kersttijd is het moment waarop